



הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 שיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"



עיר התורה שקרובה אליך

המלך

פרשת בשלח

אור

הנעשה מתוך התפעלות אינו משקף את האמת

שמות פרק יג (יז) וַיְהִי בְשִׁלּוֹז פָּרַעַה אֶת הָעָם וְלֹא נָזַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן יִנָּזֵם הָעָם בְּרֵאתָם מְלֹזְזָמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִמָּה: (יז) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַיַּמְדְּבָר יָם סוּף וַיִּזְמְשִׁים עָלָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

שאלות:

- א** { והקשה הח"ח מדוע הקב"ה לא קיצר הדרך מארץ פלשתים אשר הוא מקום ישוב ולא יצטרך לכלכל ששים ריבוא במדבר שמים?
- ב** { עוד יש לשאול בדומה לכך אנו מוצאים בפי השבוע פט"ו-כב וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים וכו' וילוו העם התלוננו על המים, אח"כ פט"ז-ב וילוו כל עדת בניי וכו' התלוננו על הלחם. ולכאורה כיצד יתכן תלונות כאלו אחרי שהקב"ה עשה את נסים ונפלאות במצרים וקריעת י"ס?
- ג** { ועוד יותר קשה שחז"ל אמרו זה אל"י ואנוהו שהראו באצבע על השכינה וראתה שפחה על הים יותר מיחזקאל בן בוזי הוי אומר הגיעו לדרגת נבואה גבוהה ביותר וכיצד יתכן אח"כ תלונות כאלו?
- ד** { אולם התיירוץ בהקדם שהקשה הגר"ח מדוע חז"ל אמרו ראתה שפחה וכו' הרי מאחר והיא נביאה היה מהראוי לומר אפילו הקטן והקטנה נעשו נביאים?

הנהגת העולם:

בדרך כלל הנהגת העולם כאשר רואים או שומעים אירוע הדבר מזעזע מעורר ומלהיב ומשפיע עליו באותן רגעים עדי עוברות במחשבותי החלטות ומסקנות אשר הסיק לעצמו מאותו אירוע, כגון אדם נקלע לתאונה קשה קורעת לב, באותן רגעים ליבו נרגש ומזדעזע מהנעשה עדי שעולות מחשבות בליבו עד כמה יש סכנה בנסיעה ברכב וכמה חובתו של האדם לנסוע יותר בזהירות ולא להיות חסר סבלנות בדרכו כי הדבר עלול לעלות לו בנפשו ונשמתו, וכן נהגים שעוברים קורס נהיגה מונעת ומראים להם כיצד בשביל הסח הדעת של שבריר שניה בעיסוקו במכשיר הפלפון וכדומה וק"ו נמנום קל אירעה תאונה קשה ומחרידה ונהפך עליו עולמו, אולם כאשר נתבונן מה בפועל נעשה בשטח אחר כמה ימים כבר חלף הלך לו אותו רושם ואותה התעוררות והכל חוזר לאיתנו הראשון, וכך הדבר בכל מראות שהאדם רואה או שומע מוסר נפלא דברים מעוררים אך למרות ההתלהבות שהדבר חולל אצלו אין הדבר מחזיק מעמד, ועדים אנו בדורנו דור התשובה אשר רבים הן שחל בהן התעוררות לחזור בתשובה עקב הרצאה מיוחדת או מעשה מסויים ומקבלים על עצמן שינוי בכל מהלכי החיים, יש אשר עוזבים את עבודתם מבלי לחשוב מה יהיה עם פרנסת בני ביתם, יש אשר מגדלים זקן ופאות בצורה פרועה ולא נעימה למראה האדם מבלי לחשוב על תחושת אשתו ומשפחתו, יש אשר ילבש בגדי מקובלים וחושב שבוזה הוא דומה למלאך מבלי לחשוב כיצד בני ביתו יסגלו את הנהגתו, יש אשר יאלץ את אשתו ללבוש שאלים שחורים ולהיות שונה מחברותיה מבלי לחשוב על ההשלכות, ועוד דברים בלי סוף כאשר כל אדם יראה בעיניו, אך לצערנו אחרי תקופה קצרה שירדה אותה התפעלות ואותה התעוררות מגיע למסקנה שאינו מסוגל למה שחשב ופעמים שהדבר מתהפך עד לחזרה בשאלה, ועלינו להבין מדוע הדבר כך וכיצד ניתן להפיק לקחים לעתיד.

התעוררות מראיית נס אינה קניין נפשי:

ובזה נבא לביאור פרשתנו שהתורה מלמדת את האדם להכיר את יכולותיו ולדעת את תכונותיו שהוא עשוי וקרוץ עפר מהאדמה אשר מאפיל על רצונותיו ולא ישלה את עצמו שבנקל הוא יכול לחולל שינוי בקרבו, בהיות וההתפעלות היא רגעית אך לא עובר זמן רב עד שהגוף מחזירו להרגליו, ולכן על האדם לנצל את ההתעוררות וההתפעלות להסיק מסקנות לחשיבה נכונה ולקבל על עצמו דברים שביכולתו לתקן ולהתמיד בהן עד שהופכים לקניין בנפשו, ומה שיעשה ברגע ההתפעלות אינו נעשה משיקול הדעת ולא מתוך שקנה הדבר בנפשו, ובזה יובן מדוע הקב"ה האריך את הדרך לארץ ישראל דרך המדבר למרות שהדבר כרוך בקושי עצום לפרנס ולכלכל עם שלם במדבר שאין בו לא מים ולא מזון ולחולל נסים יום יום, ולא דרך פלשתים מקום מיושב עם מים ומזון, מאחר והקב"ה רוצה ללמדנו דרך בעבוה"י שהיות והיו במצרים עד שנשקעו בשער מ"ט של טומאה אפילו שיצאו ממצרים ע"י ניסים ונפלאות דבר שעורר השתאות בלב כל ישראל, וגם עברו קריעת ים סוף עד שראתה שפחה יותר ממה שראה יחזקאל בן בוזי עד שהראו באצבע זה אלי ואנוהו, וגם מעמד הר סיני שעלו והגיעו לדרגת אדם הראשון לפני החטא עד שפסקה זוהמת הנחש, למרות כל זאת עדיין אינו הופך לקניין עצמי ובקלות הם יכולים לחזור לסורם, והראיה שהם התלוננו על המים והלחם למרות הכל, מאחר ואותה התעוררות והתפעלות חולפת ונשאר האדם בדרגתו, וכמאמר הכתוב ולא נחם דרך פלשתים פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה, הוי אומר שעדיין יהיה קשה להם לעמוד בכל ניסיון והכישלון יכול לבא בקלות, ולכן הוצרך לסובבן דרך המדבר שלא יעמדו בניסיון עד שיקנו את האמונה והביטחון בקב"ה בקניין עצמי ויוכלו לעמוד בניסיון.



הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"



עיר התורה שקרובה אליך

כמו כן כתב הגר"ח מבריסק שחז"ל רמזו לנו יסוד זה בדבריהם שדקדקו בלשונם לומר ראתה שפחה ולא נביאה, כיון שאפילו יגיע האדם לדרגת נבואה יתכן שישאר בדרגת שפחה ולא תקבל תואר נביאה, בהיות שזה רק השפעת המעמד ולא קניין נפשי, לזאת החכמה לאמץ לעצמו דברים שיכול לעמוד בהם ויצליח לעלות לאט לאט בעבוה"י ושיהיה לזה המשך, אך אותה התלהבות אינה ערובה להמשך.

קבלת התורה:

כמו כן לדוגמה עם ישראל הגיע במעמד הר סיני לדרגת אדה"ר לפני החטא עד שפסקה זוהמת הנחש, ולצערנו אחרי עליה כזו גדולה נכשלו בחטא העגל ואמרו אלה אלוהיך ישראל. הרי לך שהתפעלות אינה הופכת לקניין וחובה על האדם לעבוד על עצמו להפיק לקחים למעשה בחכמה ובתבונה לדעת את אשר יוכל לעמוד בו ולאמצו עד שהופכו לקניין בנפשו.

מיתת בני אהרון נדב ואביהו:

כמו כן מצינו אצל בני אהרון נדב ואביהו אשר ביום חנוכת המשכן היו בהתפעלות גדולה מהמעמד עד שהקריבו אש זרה על דעת עצמן ובוזה המיטו אסון עליהם, בהיות וכאשר האדם פועל מתוך התפעלות אינו מתבונן במעשיו לעשותם כראוי ולכן נתבעו.

גדולת אהרון:

מאידיך רואים בדיוק הפוך אצל אהרון, כתוב במדבר פ"ח (ג) וַיַּעַשׂ בֶּן אֶהֱרֹן אֱלִימֹלֶךְ פְּנֵי הַמְּנוּחָה הַעֲלָה גִרְתִּיקָה בְּאֶשֶׁר צָנָה יְקֹקֶךָ אֶת־מִשְׁחָה: וכתבו חז"ל בספרי במדבר פרשת בהעלותך פ"ס ויעש כן אהרון, להודיע שבחו של אהרון שכשם שאמר לו משה כן עשה: והקשו המפרשים איזה שבח שלא שינה וכי היה מקום לחשוב לשנות מציווי השם ומה שבח יש בזה? אולם נראה לומר שכאן מרמזת לנו גדולת אהרון שלמרות שזה היה הפעם הראשונה שמדליק את המנורה בחנוכת המשכן ואין ספק שיש התפעלות גדולה מאוד ובדרך כלל מרוב התפעלות אין הדברים נעשים כמו שצריך והגדולה והחכמה שלמרות כל ההתפעלות לעשות כמו שצריך מבלי לשנות או להוסיף דבר ובוזה מראה שהוא שולט ברוחו ונפשו.

החינוך בשמיעת יתרו:

וזהו וישמע יתרו וכי כולם לא שמעו? אלא הרבה שמעו אך לא באו כיון שלמרות שהתרגשו מכל הנסים אך לא עבדו על עצמם להפוך לקניין עצמי ולכן נשארו כמו שהיו, אבל יתרו הוא שמע ובא כיון שהתבונן ותיקן עצמו ומידותיו. **וכבר ידוע הגר"ס** שאמר אפילו יהיה פתח גיהנום מצד אחד ופתח ג"ע מצד שני אין האדם ניצול מהנסיון כי זה שאלה של הרגל.

פתיחת ישיבת ואלוזין:

וכך מסופר על הגר"ח מולאזין בפתיחת ישיבה שבא אצל הגר"א ודחאו מפני שידע כי כל מה שעושה הוא בגלל התפעלות מהרעיון החדש ואין לזה קיום, ורק לאחר זמן שהתיישב בדבר וחזר שנית לגר"א אישר לו לפתוח את הישיבה, ושאל הגר"ח את הגר"א מדוע פעם הראשונה סירב ובפעם השנייה הסכים? והשיבו שבפעם הראשונה היה משולהב וכאשר עושה הדבר מתוך התפעלות לא יחזיק מעמד, אבל פעם שניה אחרי שחשב טוב על הדברים באופן כזה שעושה דבר מתוך ישוב הדעת והפנים הדברים יש לזה קיום.

רבנו עובדיה יוסף זצ"ל

שמעתי פעם מרבנו עובדיה יוסף זצ"ל שאמר רמז על כך מהכתוב **תהלים פרק צב (יד) שְׁתוּלִים בְּבֵית יְקֹקֶךָ בַּחֲצֹרֹת אֶלְהִינוּ יִפְרִיחוּ:** וביאר שפעמים רבות כאשר האדם נמצא בבית השם ושומעים דרשה יפה ומעוררת, אך לצערנו כאשר רק יוצאים מבית המדרש כבר בחצרות אלו קנו יפריחו כבר הכל פורח מהראש.

קחו עמכם דברים ושובו אל ד' (הושע י"ד - ג).

ובדרך זו כתב לבאר הגה"ק החפץ חיים ז"ל דברי הנביא. קחו עמכם דברים ושובו אל ד' (הושע י"ד - ג), הנה הכל מפרשים, דקייחת דברים, היינו, מה דכתיב לקמ"י אמרו אליו וגו', אבל הוא דוחק, ונראה הפסוק כפשטיו, ובדרך דמיון עני פגע בדרך עשיר אחד, וביקש ממנו הלואה, ויען לו העשיר, שיבוא בשעה פלונית לביתו, ויתן לו מבוקשו, ולבסוף לא בא, וכן פגש עמו עוד פעם ושתים, ובכל פעם נשנו ונשלו הדברים כבראשונה, ושוב כשפגש עמו עוד פעם, וביקש ממנו ההלואה, ענה לו העשיר, הלא גם תמול גם שלשום, המתנתי עליך למלאות רצונך, ולמה לא באת, אין זה אלא שבאמת אינך צריך לזה הכסף, ואתה מבקש רק בפיך, ולא בלבבך, והרא"י שאתה מתעצל, לילך איזה פסיעות לבית. וכאשר נתבונן, אנו מתנהגים באופן זה ממש, עם הקדוש ברוך הוא, דהנה, אנו מבקשים בכל יום, בברכת ק"ש, אבינו מלכנו וכו' כן תחנונו ותלמדנו וכו' רחם עלינו ותן בלבנו להבין ולהשכיל וכו', והאר עינינו בתורתך וכו', וכן אנו מתפללים בתפילות י"ח, חננו מאתך חכמה בינה ודעת וכו', והנה על בקשות כאלה, בודאי הקדוש ברוך הוא מסכים, ואומר מי יתן והי' לבבם לבוא לביתך, וללמוד תורתך, בודאי הייתי נותן להם אור עינים בתורה, והייתי פותח לבם לזה וכמאמרם (שבת ק"ד) "הבא לטהר מסייעין אותו", אבל באמת בעוה"ר הדבר מצוי שאחר התפילה, תיכף הולך מבית המדרש לביתו, ואינו שם אל לבו, מה שבתפילה דיבר וביקש מהקב"ה. וזה מה שמצוה הנביא "קחו עמכם דברים" וגו', היינו הדיבורים שדברתם עמדי בתפילה "קחו עמכם"



הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"



עיר התורה שקרובה אליך

וזכרהו, ואז בודאי תשיבו אל ד' עכ"ד. והיינו למרות שהאדם מתעורר בתפילה ומתפלל בכוונה אך רק יוצא מהתפילה שוכח מה שביקש והתפלל.

ויאמר א' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך.

ועל פי זה כתב בשו"ת מנחת יצחק חלק ד קונטרס דברי חפץ לבאר עפ"י הנ"ל הפסוק ויאמר א' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך. אפשר לבאר תפילת אברהם אבינו, כשישראל נכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, וקורין קריאת שמע, והיינו לקבל עליהם עול מלכות שמים בק"ש, אבל בעוה"ר מקבלים עול מ"ש, וכשיוצאים הכל נשכח, ע"כ התפלל אאע"ה, ויאמר דאם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך, שההשראת השכינה עלי היא סימן לבניי, בעת היותם בבתי כנסיות ובתי מדרשות, בקשתי שאל נא תעבר מעל עבדך, שגם אחרי הליכתם לביתם, יביאו עמם את הקדושה והטהרה, ולא יפלו ממדרגתם כנ"ל.

(תהלים ל"ד), לכו בנים שמעו לי וגו'.

וכיוצא בזה פרשו הפסוק (תהלים ל"ד), לכו בנים שמעו לי וגו', לכאורה היה צריך לכתוב, בואו בנים ולא לכו? אך הכוונה בזה, שלא די מה שתשמעו לי בעת שאתם לפני, אלא גם אחרי הליכה ממני, תשמעו יראת ד'.

כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו "אחריו" וגו'.

וכיוצא בזה פי' הכת"ס, מה דכתיב (בפרשתנו), כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו "אחריו" וגו', דתיבת "אחריו" לכאורה מיותר? אך הכוונה כנ"ל, דלמד אותם אברהם דרך ד', שאף שלא בפניו, אלא "אחריו" יחזיקו בדרכי ד'.

(ירמיה ל"א ט"ז י"ז), כה אמר ד' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה וגו', ויש תקוה לאחריהך נאם ד' ושבנו בנים לגבולם.

ובדרך זו פירש הגה"ק הישמח משה ז"ל, את הפסוק (ירמיה ל"א ט"ז י"ז), כה אמר ד' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך וגו', ויש תקוה לאחריהך נאם ד' ושבנו בנים לגבולם, וקשה אחרי אשר אנו מתעוררים בתשובה ומעשים טובים בימים הקדושים, א"כ מדוע עדיין לא בא בן ישי? והתשובה לכך היות ושבנו בנים לגבולם, הרמז בזה כי אחר הימים הקדושים שבים למעשיהם וגבולם עכתה"ק. כאשר אנו אומרים בתשליך זוהי ביאה זוהי שיבה וכבולעו כך פולטו.

מי ומי ההולכים (שמות י"ח).

ובזה פי' בספר קדושת יום טוב (לליל ד' דסוכות), מה דאיתא במדרש, אמר פרעה - מי ומי ההולכים (שמות י"ח) אמר להם עתידים אתם לומר פעמיים מי, מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו (תהלים כ"ד - ג) ע"כ, דהנה איתא בסה"ק לפרש, מי יעלה בהר ד', על דרך אין לך אדם שאין לו שעה, שמתעורר לתשובה ועבודת ד', אבל הדבר אינו מחזיק מעמד כמעט רגע התעייף בו עיניך ואיננו, לכן כל איש יעלה לפעמים בהר ד', אבל החכמה ומי יקום במקום קדשו, שלא יפול ממדרגתו, ויהיה לו שם תקומה עכת"ד.

שם משמואל בראשית פרשת וישב

כמו כן כתב השם משמואל לרמז הדבר בפסוק והנה קמה אלומתי וגם נצבה. נראה לפרש עפ"י מה שאמר המגיד הקדוש מקאזניץ בפסוק (תהלים כ"ד) מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו, שהם שני דברים, שאפילו שכבר עלה בהר ה', מי הוא אשר יהי לו שמה עמידה וקיום שלא יפול ממעלתו, עכ"ד.

מעשה עם חסיד שעשה תענית דיבור מ' יום:

מסופר על אחד שהיה מחסידי בעלז ושמע את דרשת האדמו"ר הקדמונים כי אם אדם יעשה תענית דיבור ארבעים יום רצופים יזכה לרוח הקודש, אחד החסידים התלהב מהרעיון והחליט לעשות תענית דיבור ארבעים יום, אולם לאחר שעשה תענית דיבור מ' יום לא הרגיש שום שינוי אצלו ולא זכה לרוח הקודש, הלך לאדמו"ר ושאל אותו מדוע לא זכה הרי עשה כל מה שהרבי אמר, השיבו האדמו"ר שלא העיקר תענית דיבור בלבד משפיע ודאי שהדבר תלוי בקדושת האדם ועבודתו שהרי גם החמור עושה תענית דיבור כל ימיו ונשאר רק חמור בלי רוח הקודש כיון שלא שינה מעשיו.

מוסר השכל:

עלה בידנו ללמוד מתורתנו הקדושה עד כמה האדם צריך לנצל את ההתפעלות כדי לסלול לו דרך בעבודת השם אך בל נשכח כי האדם נקרץ עפר מהאדמה ומאפיל על מעשיו, והחכם חושב ומתבונן במה יוכל להתחזק ולשנות הרגליו הרעים ולהתמיד באותן קבלות עדי הופכות לקניין בנפשו ורק אז יידע כי הועיל במעשיו ותיקן בזה את נפשו ויוכל להחזיק מעמד גם כאשר יבואו נסיונות בדרכו, ומעולם לא יפעל רק על פי התפעלות רגעית מבלי להתבונן בסובב אותו וביכולותיו וסוף מעשה במחשבה תחילה.

החותם בברכת שבת שלום ומבורך

בידידות ואהבה
מרדכי מלכא